

Pris på miljøet? - Emnebeskrivelse

Nedenstående emnebeskrivelse lå til grund for, at Teknologirådets valgte at igangsætte konsensuskonferencen om "Pris på miljøet?".

Emneområde: Miljø/energi

Metode: Konsensuskonference

Stiller: Danmarks Miljøundersøgelser, Mikael Skou Andersen

Beskrivelse: Hvordan kan vi prissætte miljøgoder og forurening så det indgår i en økonomisk analyse på en acceptabel måde? Spørgsmålet om hvordan vi sætter pris på miljøet er blevet meget aktuelt efter Finansministeriets rapport om miljøpolitikens fordele og omkostninger. Senest har vi set det i cost-benefit analysen af partikel-emissionerne fra tunge køretøjer. Der er imidlertid store metodiske problemer med hvordan vi kan sætte pris på miljøet.

Problem : Problemet er i snæver forstand hvordan og med hvilke metoder man kan værdisætte miljøet og/eller forurening. I bredere forstand er problemet hvordan samfundet anvender sine økonomiske ressourcer bedst muligt.

Teknologi: Miljøteknologier som evt. skal cost-benefit vurderes.

Væsentlighed: Handler om en del af grundlaget for samfundets prioritering af natur og miljø

Timing: Stort fokus på prioriteringsværktøjer i miljøpolitikken. /Er også led i den Nationale Strategi for Bæredygtig Udvikling. Rio+10 i september 2002. Opfølgning på Wilhjelms-udvalget. Pris-udvalg peger bl.a. på behov for at identificere fordele ved miljøpolitikken

Adressat: Folketinget. Finansministeriet, Miljøministeriet

Rådsrelevans: Metoden; uafhængighed.

Baggrund

Hvordan kan man sætte pris på miljøet? Er det overhovedet muligt at skabe en forbindelse mellem to så forskellige størrelser? Regeringen, med Finansministeriet i spidsen, vil gøre værdisætning af miljøgoder til en indarbejdet rutine, hvor facit anvendes som beslutningsgrundlag for vigtige samfundsmæssige initiativer – eller måske som bremse for samme. Også i den årlige miljøvurdering af finansloven opgøres miljøindsatsen nu i penge. Enheden er kroner, men derudover er analysemetoderne og dermed hvilke faktorer, der indgår, og med hvilken tyngde, ukendte for de fleste. Dette alene kan siges at være et demokratisk problem.

Med henvisning til den voksende miljøpolitiske indsats – og tilskyndet af bl.a. OECD – har regeringen fundet, at der er behov for at afdække omkostningerne ved miljøindsatsen for at sikre at ressourcerne udnyttes godt nok. Med andre ord – cost bør stilles overfor benefit, for at sikre at fordelene står mål med indsatsen. Umiddelbart lyder det fornuftigt nok, men det må vurderes at være centralt, af hvem og hvordan det vurderes, om økonomi og miljøforbedring hænger sammen.

Et tværministerielt udvalg under ledelse af Finansministeriet har forsøgt at klarlægge miljøpolitikens omkostninger og fordele med henblik på at skabe et analysegrundlag for fremtidige miljøindsatser. De samlede danske (offentlige) omkostninger til miljøforbedrende indsatser er i 2000 skønnet til godt 66 mia. kr. Indtægtssiden kendes ikke, da der i dag kun på enkelte områder (fx luftområdet) er foretaget en værdisætning af miljøgoder. Udvalget konkluderer da også at en sådan værdisætning er vanskelig, fordi miljøgoder oftest er en ikke-handlet vare. Men en værdisætning vil fremover være nødvendig for at kunne beslutte en miljøpolitisk indsats og det kræver som det hedder "at fordelene ved miljøpolitikken identificeres, kvantificeres og monetariseres." Og her efterlyser udvalget forskning. Udvalgets udredning indgik desuden i regeringens arbejde med at udforme den nationale strategi for bæredygtig udvikling.

Bichel-udvalget, der blev nedsat af Miljøministeren i 1997 i forlængelse af Teknologirådets drikkevands-konference, skulle vurdere de samlede konsekvenser af at afvikle brugen af pesticider i Danmark. For drikkevand skønnede udvalget at samfundet kunne hente 183 mio. kr. årligt i besparelser. Men beløbet dækker alene besparelser som følge af de afværgeforanstaltninger, man herved ville undgå at sætte i værk. I beløbet er ikke indregnet værdien af mulige sundheds- og miljøeffekter, som et pesticid-stop ville kunne medføre. Her meldte udvalget pas med henvisning til at en sådan beregning ville forudsætte en undersøgelse af befolkningens præferencer for at kunne afspejle betalingsvilligheden med hensyn til bedre sundhed og bedre miljø.

I USA indgår økonomisk værdisætning direkte i den miljøpolitiske beslutningsproces. Også svenskerne regner. For eksempel er den svenske befolknings betalingsvilje for at undgå overgødning og forsurening af vandets øko-system opgjort til 17 mia. Skr. årligt. I Danmark er der hidtil ikke lavet mange undersøgelser på, hvad naturområder på land

eller på hav er værd målt i penge. Som led i Wilhelm-udvalgets arbejde er der lavet en samfundsøkonomisk analyse af genopretningen af Skjern å. Fratrullet samfundets omkostninger giver genopretningen en nettogevinst for samfundet på 200 mill. kr. I sommer blev idéen om at sætte partikelfiltre på dieselmotorer droppet fordi et regnestykke viste at det samfundsøkonomisk ikke kunne betale sig. Kritikere kalder regnestykket for "høkerarbejde" og hævder bl.a. at facit skyldes at prisen på et menneskeliv var for lavt sat. Prisen på et menneskeliv kan afhængig af analysemodel svinge fra 1-2 mill.kr til 20 mill.kr.

Pris på miljøet bruges ikke blot på politisk niveau, men også i markeds-sammenhæng. Handel med drivhuskvoter (udslipkvoter) i forsøg på at efterleve Kyoto-aftalen er et eksempel på dette, hvor Danmark er gået helhjertet ind i det praktiske arbejde med at opbygge markeder for kvoter. Kritikere siger, at man ikke burde kunne betale sig fra at forurene, andre hævder at handel med kvoter kan blive et magtfuldt og effektivt redskab til at nedbringe vores udslip af drivhusgasser. Myndighederne finder, at kvoter er nemmere at komme igennem med end afgifter. Grønne afgifter kan være en måde at sætte pris på miljøet. Jo mere miljø- og sundhedsskadeligt fx et pesticid vurderes at være, jo større afgift er der lagt på. I 1999 indbragte de grønne skatter og afgifter knap 61 mia.kr i Danmark. Det svarer til fem pct. af bruttonationalproduktet.

For blot få år siden var det ikke acceptabelt at sætte beløb på miljøet. Dengang kunne det give avisoverskrifter når en dansk phd'er hævdede at det at deponere affald på lossepladser giver et bedre miljøregnskab frem for at forbrænde affaldet, som ellers er den danske affaldsstrategi. Hvad er der sket siden? Og hvordan vil fremtidens (miljø)politik komme til at se ud?

Projektidé

At kunne fastsætte pris på en ting forudsætter, at man kender tingens brugsværdi – eller markedsværdi. Men naturens og miljøets værdi(er) rækker længere end en egentlig brugsværdi og giver dermed betydelige metodiske problemer. De værdier, der indgår i regnestykket er ikke-målbare værdier. Værdierne på gevinstsiden kan fx være eksistensen af biologisk mangfoldighed, forbedrede muligheder for friluftsliv, herlighedsværdi, samt miljøforbedringer.

Prisfastsættelse på miljøet kan cementere den ekspertkultur, som mange anser for at være kompasset for politikernes regulering. Miljøet undersøges af eksperter og hvis noget er galt tager andre eksperter over og kommer med forslag til hvad der kan gøres. Fremover vil eksperter ud i miljøøkonomi herefter undersøge forslagene for om der økonomisk set er sammenhæng mellem forslaget omkostninger og de fordele der opnås. I lighed med andre lande har Finansministeriet nu lagt en strategi, der omregner miljø til økonomi med sigte på at kunne skabe et bedre beslutningsgrundlag for politikerne ved at beregne hvad de får for pengene – opgjort i kroner og øre.